

Roman

Anke de Graaf
*Onthoud die
naam...*

Anke de Graaf

Onthoud die naam

Spiegelserie

Zomer & Keuning

Jelmer Nijboer was vierentwintig jaar. Een aardige jongeman, een forse vent, blond haar en blauwe ogen.

Het was in zijn kinderjaren een mannetje dat thuis en op school langs zijn eigen paadje ging, hij maakte er op eigen krachten en naar eigen inzichten een bijzonder paadje van. Niemand zag het, niemand volgde het, Jelmer was een onopvallend, rustig en aardig jongetje.

Vanaf zijn tiende jaar eigende hij zich een uitstraling toe van zelfverzekerdheid en hij deed dat op een wijze die voor zo'n jong kind ongewoon te noemen was. Hij trad niet parmantig op de voorgrond, wilde onopvallend bij zijn klasgenootjes horen, en dat lukte. Hij begreep het uitstippelen van zijn eigen weggetje niet, een jochie van die leeftijd maakte daar nog geen plannetje voor, misschien bracht zijn intuïtie hem het zo aan te pakken, het brein zat tenslotte in zijn hoofdje, maar hoe dan ook, Jelmer was lichtelijk trots en tevreden het te bereiken, hij hoorde erbij in de klas, het gaf voldoening.

De achtergrond zo te handelen bouwde zich langzaam op tijdens het opgroeien in een van buitenaf normaal lijkend gezinnetje: man, vrouw en kind, papa, mama en zoontje, maar de werkelijk liet een iets ander plaatje zien.

De vader van Jelmer was Tjeerd Nijboer. Hij groeide op in een rommelig, druk gezin met vijf kinderen in het dorp Kramerpost. Twee kinderen waren ouder dan hij, twee jonger, dat waren de kleintjes. De moeder was een aardige vrouw, maar ze was geen goede huisvrouw, ze zei er zelf over: 'Ik heb geen ogen voor en achter in mijn hoofd om alles onder controle te houden.' De vader was een echte Nijboer.

De mensen in hun dorp en omgeving kenden de Nijboertjes, de meningen over hen waren in het algemeen: geen slechte mensen,

maar echt sympathiek zijn ze ook niet.

Tjeerd voelde zich in zijn kinderjaren niet echt thuis in het gezin, er waren dikwijls heftige woordenwisselingen tussen de ouders, ook geharrewar van de ouders naar de kinderen toe en tussen de broertjes en zusjes onderling. Moeder Nelie zei wel eens lachend: 'Het wordt ze met de paplepel ingegeven.'

Tjeerd zocht een plekje waar het rustiger en genoeglijker was dan thuis, hij vond het bij buurvrouw Nanninga. Jenneke Nanninga was in de zestig, ze was weduwe, ze was aardig voor Tjeerd. Ze woonde in een klein maar gezellig huis, vijf woningen vanaf het onderkomen van de familie Nijboer. Ze begreep de onrust van de jongen, als het hem thuis te heet onder de voetjes werd, ging hij naar haar toe.

Tjeerd werd groter en ouder, Jenneke had op een middag gezegd: 'Je bent al een beetje een jongeman, Tjeerd!' Hij keek ook naar de meisjes, maar niet een van de jonge vrouwen van hun dorp wilde omgaan met Tjeerd Nijboer.

Buurvrouw Jenneke ging naar het bejaardenhuis in het naburig dorp, ze liet Tjeerd haar huis na. Het had geen grote waarde, maar het was goed onderhouden, het was zijn onderdak, zijn thuis, hij was er heel blij mee.

Zijn verlangen naar een lieve jonge vrouw naast zich werd groter, hij zag een toekomst, de omstandigheden waren er klaar voor, ja toch? Hij had een huis, een aardige baan, maar hij was haar nog niet tegengekomen. Hij wist: spontaan naar hem toe komen zou ze niet, hij moest haar vinden, hij had er andere woorden voor: hij zocht haar uit... en dat deed hij.

In het begin van een zaterdagavond fietste hij naar Westerdoren. Een flink dorp, ruim twintig kilometer van zijn dorp. Het was een mooie zomeravond, de jongelui van Westerdoren en naaste omgeving waren op het plein rond de kerk bijeen. Hij zag Ada Bongers. Een leuk meisje, blond haar, grijze ogen. Tjeerd was een

flinke vent, hij kon vriendelijk zijn, hij stelde zich die avond bescheiden op. Hij vroeg haar een eindje met hem door de Dorpsstraat te wandelen en ja, dat wilde ze wel. Wat praten, wat lachen. Hij hield die eerste avond nog niet haar hand vast, zoende haar ook niet, rustig beginnen leek hem verstandig, niet overrompelen – mal woord in dit verband – alleen bij het afscheid en de afspraak voor de volgende zaterdagavond gaf hij haar een niet te heftige kus. Ada vond hem een nette en een aardige jongen. Ze trouwden, woonden kort in het huis van Jenneke. Tjeerd had intussen een betere baan in Kortlingen, waar ze naartoe verhuisden. Ze betrokken een comfortabele woning aan de Zuidergracht. Ada werd zwanger, grote blijdschap, hun zoon werd geboren. Het kleine manneke werd vernoemd naar zijn grootvader, Jelmer Nijboer.

Vader Tjeerd werd al snel weer de man die hij werkelijk was, een Nijboer. Nijboers waren geen slechte of nare mannen, maar wel moeilijk om genoeglijk mee te leven. Ze wisten hoe en wat ze wilden. Ook Tjeerd was overtuigd van zijn goede en wijze inzichten.

Ada Nijboer-Bongers leerde met hem leven. Ze zocht en vond haar eigen weggetjes. Ze sloot zich aan bij de leeskring in de stad, er werden interessante boeken gelezen en besproken, daarnaast de verhalen en vertellingen van de clubleden, het waren fijne avonden. Ada sloot zich aan bij de teken- en schilderclub. Ze kon aardig tekenen en schilderen, er zorgvuldig mee bezig zijn was belangrijk, nauwkeurig werken, niet te snel met de penselen; en ze had leuke vriendinnen.

Jelmer ging naar de kleuterschool, daarna naar de basisschool. Hij had geen echt vriendje. In de klas zat hij naast Bertje Veenstra, ze konden goed met elkaar opschieten, maar meer dan een schoolvriendje kon Bertje niet zijn, want papa Tjeerd wilde geen kinderen van wat hij 'vreemde mensen' noemde in hun

huis. Die kinderen hadden oren en ogen, ze merkten de dagelijkse gang van zaken bij hen op, vooral als hij, de vader, thuis was. Het was niet onmogelijk dat bij de kinderen thuis door een van de ouders iets werd gevraagd over het gezin Nijboer, het kind vertelde, spontaan als kinderen zijn; dat wilde Tjeerd Nijboer niet. Jelmer nam Bertje dus niet mee naar de Zuidergracht, hij speelde ook niet bij Bertje.

De onderwijzer van de derde klas van de lagere school, Frans Bolhuis, vond Jelmer een ambitieuze, intelligente leerling, een pienter knaapje. Moeder Ada zei in die tijd over haar zoon, ze had er een glimlach bij: 'Jelmer weet wat hij wil.'

In de vijfde klas wilde Jelmer graag een vriendinnetje. Van vriendje en vriendinnetje was een goed voorbeeld in de klas; Arjan Struik en Rinie Stapel. Jelmer wist hoe het ontstond, dat was simpel en logisch. De twee woonden beiden aan de Meidoornlaan, in de nieuwbouwwijk. Oudere Kortlingers spraken daarover in de woorden: 'Ze wonen buiten de poorten.'

Het huis van de familie Struik stond vijf panden verder de laan in dan het huis van de Stapels. In de morgen reed Arjan op zijn fiets tot voor het huis van de Stapels, Rinie kwam snel daarna over het pad naast de woning gefietst en naast elkaar reden ze naar school. In de middag samen de weg terug, maar vaak ook gingen ze 'naar het plein', zoals het in Kortlingen genoemd werd. Winkels om iets te kopen, een cafetaria voor een ijsje, op een van de banken zitten om het langzaam genietend op te likken. De twee zaten het liefst op de bank bij het standbeeld van Dolle Beerke, een figuur uit de geschiedenis van Kortlingen, het was een beetje hun plekje.

Jelmer was in die tijd stilletjes wat jaloers op Arjan. Nee, jaloezie was het niet, hij gunde Arjan zijn Rinie, maar hij wilde ook zelf graag een vriendinnetje. Hij vond meisjes leuk, ze waren aardig en grappig. Ze lachten en giechelden om niets, ze babbelden zo

genoeglijk. Arjan en Rinie kwamen bij elkaar thuis, dat vonden hun ouders normaal. Ze maakten samen het huiswerk, in de kamer van Rinie of in de kamer van Arjan. Jelmer kon zich er een voorstelling van maken, het zou knus zijn, maar bij hem thuis was het niet mogelijk.

Jelmer vertelde zijn vader wat hij als werkterrein voor de toekomst voor ogen had. De jongen wilde met cijfers en getallen werken, de administratieve kant. Dat hield een werkplek op kantoor in, droog en warm. Zijn vader antwoordde toen: 'Jongen, voor dat werk moet je veel kennis in je kop hebben. Een timmerman kan een keer een spijker misslaan, niet veel aan de hand als hij zijn duim niet raakt, maar een boekhouder mag geen fouten maken.' Jelmer vond dat een goede opmerking van zijn vader. Zijn moeder zei toen tussen moeder en zoon over man en vader werd gepraat: 'Jelmer, je vader is geen slechte man, maar zijn gedachten zijn vaak op zichzelf gericht, hij denkt te dikwijls aan en over zichzelf. Als je deze wijsheid vasthoudt en weet dat het niet te veranderen is, leer je hem steeds beter kennen en kun je met hem omgaan. Je moet hem accepteren zoals hij is.'

Het waren vreemde woorden, Jelmer had er zijn schouders bij opgehaald. Hij was toen twaalf jaar, zat in de hoogste klas van de lagere school, hij vond het raar dat zijn moeder dit zei, maar hij bewaarde de woorden wel.

Jelmer was inderdaad geïnteresseerd in letters en cijfers. Met letters kon zo veel gedaan worden. Als je ze op de juiste manier bij elkaar schoof, werden het woorden, en als die woorden op de goede manier werden opgeschreven, werden het brieven of boeken, gedichten, wetten, artikelen, wat kon men er niet allemaal mee doen. Maar, dat wist hij al in zijn kinderjaren, woorden zouden voor hem niet in de allereerste plaats het materiaal zijn om in de toekomst iets mee te doen.

Hij had geen fantasie gedichten te schrijven en een verhaal zou

ook niet lukken. Hij was er te nuchter voor, hij kon niet iets bedenken wat niet bestond. Als meneer Rozendaal de klas opdroeg een opstel te schrijven, kon de jonge Jelmer daar niets mee. Hij was liever bezig met cijfers. Met cijfers werden getallen gemaakt en met getallen was veel te doen. Optellen, aftrekken, delen, vermenigvuldigen. En, waar grote mensen ze voor gebruikten: hun geld tellen, het bedrag opschrijven, als ze weer geld ontvingen het erbij optellen, als ze geld uitgaven het bedrag eraf trekken, op die manier werd ook in bedrijven gewerkt. Dat was interessant. Met cijfers was veel te doen, Jelmer Nijboer wilde daarmee later bezig zijn, als hij zo groot was als zijn vader. Na de lagere school ging hij met een groepje uit zijn klas naar het Horizoncollege in Kortlingen. Ook van andere scholen in de stad en de omliggende dorpen kwamen leerlingen naar deze opleiding.

Op de morgen van de eerste schooldag stond hij in een kringetje van zes jongens te praten, drie nieuwelingen van wie hij de namen nog niet kende, en twee bekenden: Bert Veenstra stond naast hem, daarnaast stond Ruud de Jong.

Een leraar wenkte hen het schoolgebouw binnen te komen. In de grote hal wees een tweede leraar hen een lokaal. In het lokaal stonden stevige tafels, bij elke tafel twee stoelen. Bert en hij schoven naast elkaar aan een tafel op de tweede rij.

Er kwamen meer leerlingen binnen, geschuif van stoelpoten, er werd gepraat, maar niet luid, achter Jelmer werden namen uitgewisseld, af en toe klonk een lach.

In de hal naderden drie meisjes. Ze liepen dicht naast elkaar, ze hadden de armen rond elkaars middel geslagen, de handen in elkaar. Ze bogen alle drie een ietsje naar voren, lachten en giechelden alsof een van hen een wereldgrap vertelde. De jongelui in het lokaal keken toe met een mengeling van verbazing en ongeloof, wat was dit nou, drie malle meiden op de eerste dag...

Ze leken aaneengeklemd naar binnen te willen, maar dat zou niet lukken, de deuropening was te smal. Jelmer zag het meisje rechts; een slank lijfje in een strakke broek, een wijde, kleurige bloes, bruine ogen, witte tanden in een mond met rode lippen, donker haar tot op de schouder dat om haar hoofd danste...

Het lukte niet in deze formatie het lokaal binnen te stappen, ze lieten elkaar los, gingen achter elkaar staan, weer de armen om de tailles, zo lukte het wel, ze marcheerden het lokaal in. Leraar Dick Rozendaal stond tegen de raampost geleund, hij keek het zotte gedoe aan; hij was wel wat gewend met jongelui. De meisjes lieten elkaar los, ze lachten nog wel, maar nu beheerster. Ze brachten met de handen de kapsels in fatsoen. Rozendaal stapte naar voren en zei: 'Zoek snel een plaatsje, maar elk op een andere stoel.'

Vanaf dat moment had Joline van Marle een plaats in het leven van Jelmer Nijboer. Hij was nog jong, over enkele maanden werd hij veertien. Hij had tot dan belangstelling voor meisjes, maar meer in het algemeen. Hij had geen zus die giechelende vriendinnen in hun huis bracht, maar hij vond meisjes leuk. Ze hadden dikwijls plezier, ze lachten vaak om niets, als een van het stel iets zei schaterden de anderen mee. Het was eigenlijk een beetje dom, maar hij kon er wel om grijnzen. Soms gierden ze al als ze elkaar maar aankeken. Mogelijk bracht dat kijken een leuke herinnering terug, er moest toch een oorzaak zijn, ze lachten toch niet als er niets grappigs gebeurde? Wessel Tuinstra had erover gezegd: 'Als ze de koppen bij elkaar steken hebben ze al pret!' Een leuke uitdrukking.

Voor Jelmer veranderde zijn wereldje na het zien van Joline op die eerste schooldag aan het Horizoncollege. Hij vond haar heel bijzonder, een meisje zo mooi als zij had hij nog nooit gezien. Het tengere lichaam, Wessel had het met de juiste woorden samengevat: 'Alles erop en eraan.' Ze had een gaaf gezicht met

prachtige bruine ogen, donkere wenkbrauwen, een goed gevormd neusje, een mooie mond en, dat trok bij de eerste blik ook de aandacht, krullend bijna zwart haar.

Zijn haar was blond en glad, precies goed, hij was er tevreden mee. Zijn moeder zei eens, toen hij jonger was, dat er een golfing in zat, maar gelukkig krulde het niet. Stel je voor, hij, een jongen met krullen!

Hij volgde Joline vanaf die eerste schooldag zo veel hij kon. Er waren gedachten en wensen: als hij naast haar mocht staan, als hij naast haar mocht lopen, als hij haar hand zou mogen vasthouden, jongen van veertien; het waren stille, verborgen gedachten, alleen hij kende ze, hij koesterde ze op een volkomen onzichtbare wijze. Hij zei er niets over, ook niet tegen Bert, niemand mocht ervan weten. Het was geen vorm van verliefdheid, nee, dat niet, hij hield het zichzelf met een lachje voor, hij vond haar mooi en aardig. Ze was de parel onder de meisjes in de klas.

Zijn denken over haar werd zijn geheim en hij mocht een geheim hebben. Niemand werd erdoor gehinderd of benadeeld. Hij had het verlangen iets tegen haar te zeggen en dat kon natuurlijk, leerlingen onder elkaar, de leiding van het Horizoncollege wilde dat ze frank en vrij met elkaar omgingen, maar in de eerste periode kreeg hij niet de gelegenheid iets tegen haar te zeggen. Hij bedacht woorden die hij kon uitspreken als de gelegenheid zich voordeed, de grootste kans op slagen was een leuke opmerking te plaatsten, maar leuke opmerkingen had hij niet spontaan in voorraad en iets doms zeggen kon natuurlijk niet. Hij raakte stilletjes een beetje verliefd op haar.

Tegen het einde van het eerste schooljaar ontstond een hechter contact tussen drie jongens en de drie meisjes; Jelmer zorgde ervoor een van die drie jongens te zijn, want een van de meisjes was dus Joline; deze kans moest hij pakken.

Na schooltijd praatten ze rond het schoolgebouw over wat die

dag was voorgevallen, een nare stunt van een leraar of lerares, een moeilijke opgave bij wiskunde, wie wist de oplossing... Soms gingen ze de stad in, naar de lunchroom of op het plein een ijsje nemen, lachen en praten; Jelmer vond het heerlijk. Hij plaatste nu en dan een aardige opmerking waarom werd gelachen, Joline lachte ook. En ze luisterde naar hem als er een moeilijke opgave in het huiswerk was verborgen en hij uitlegde wat de oplossing was, ze moest denken: Jelmer is een slimme knaap, maar verder ging het niet.

In de tweede klas veranderde langzaam zijn denken over Joline. Ze was nog het mooie meisje en hij wilde nog graag in haar buurt zijn, hij werd warm als hij dacht dat ze naar hem keek of naar hem lachte, maar hij ontdekte meer en meer de minder leuke kanten van Joline. Ze was mooi en bleef mooi, maar ze plaatste te vaak hatelijke en scherpe opmerkingen, ze kon heel eigenwijs zijn en haar plannetjes moesten uitgevoerd worden. Wessel noemde de drie meisjes 'de kwettertjes', de hoge, wat schelle stemmen, vaak vermengd met overdreven gelach. Joline was de leidster, de twee naast haar, ook niet voor de poes – weer een uitspraak van Wessel – konden hun mondjes eveneens roeren, maar Joline wilde de leidster zijn.

In de derde klas veranderde zijn denken over Joline in rapper tempo. De groep waar hij bij hoorde was intussen uitgebreid, hij praatte erin mee, hij hoorde er echt bij. Er kwamen verhalen over minder prettig handelen van Joline, de verhalen werden onderling door de jongens uitgeplozen en onderzocht. De conclusie: geen echt leuke karaktertrek van de schoonheid die ze nog steeds was.

Zijn gedachten over Joline waren nog alleen van hem, hij deelde ze met niemand, het zou verraad tegenover haar zijn en dat wilde hij niet. Ook niet meepraten met Wessel en Frank, wel luisteren. Frank had gezegd: 'Het is een mooie meid, maar ze weet dat zelf

te goed. Ze staat waarschijnlijk lang voor de spiegel naar zichzelf te kijken, dat maakt ijdel, ze kan, als ze het blijft doen, verliefd op zichzelf worden.' Daar lachten ze vrolijk om, nee, zover zou het niet komen met Joline. Frank had ook gezegd: 'Ze denkt dat ze alles beter weet dan wij, dat zal af en toe zo zijn,' hij wilde het lief zeggen, het ging om Joline tenslotte, 'maar ze gaat er een ietsje te ver mee...'

Voor Jelmer gleed het beeld naar de achtergrond van de mooie Joline met wie hij wilde wandelen en praten. Ze bleef mooi, maar ze was niet echt leuk, en – eerlijk zijn, Jelmer Nijboer – ze was ook niet aardig. Ze nam hem soms met een volkomen ongeïnteresseerde blik op, alsof hij het niet waard was naar te kijken. Hij zat vaak in zijn kamer in het huis aan de Zuidergracht achter de grote tafel waarop studieboeken en papieren waren uitgestald, er waren veel gedachten, maar Joline was niet de droom, niet de belofte. Ze was geen mooi meisje met een lief karakter, een meisje om als vriendin te willen, later mee te trouwen. Mooie dromen worden bijna nooit werkelijkheid, ze gaven hem destijds blije gedachten, maar ze zweefden weg.

Hij praatte nu af en toe met haar, ze zaten beiden in de vijfde, het eindexamen wachtte. Ze spraken over verstandige dingen, maar nog steeds was ze eigenwijs en kattig, ze wilde haar gelijk hebben, maar als ze geen gelijk had, gaf Jelmer haar dat ook niet, hij was tenslotte een Nijboer.

Na het Horizoncollege kozen ze elk een andere studierichting, hij verloor haar uit het oog. Het deed geen pijn, maar hij vergat haar niet. Ze had een plekje in zijn hart en dat plekje bleef van haar. De voorbije tijd was een spannende tijd vol hoop geweest, herinneringen te dierbaar om los te laten, maar wel, eerlijk zijn, weten dat het niet zo mooi was als het leek. Dat eerlijk moeten bekennen deed pijn, maar gaf ook iets van bevrijding, jonge mensen hebben het soms moeilijk.

Zijn gedachten waren voor Jelmer Nijboer in het algemeen duidelijk en helder, soms was het moeilijk ze uit te spreiden, ernaar te kijken en dan toe te geven dat het geen eerlijk plaatje was. Het plaatje van Joline. Er waren zoete herinneringen aan verbonden en ze loslaten was niet nodig, hij mocht ze bewaren, Joline betekende in die periode veel voor hem, de lieve fantasie ervan vasthouden was geen zonde.

Hij studeerde economie en met die papieren op zak vond hij een plaats op het kantoor waar hij graag wilde werken, het accountantsbureau Nieuwenhuizen. Het pand stond aan de Veermanskade in het centrum van Kortlingen. Het was een fors gebouw met een prachtige voorgevel, de hoog opgetrokken muren zorgden voor ruime vertrekken met grote vensters. De eigenaar, Stefan Nieuwenhuizen, was een man met veel ervaring op dit terrein. Toen Jelmer op het kantoor begon was Nieuwenhuizen niet jong meer, hij was achtenvijftig.

Er waren nog drie medewerkers aan het bureau verbonden. Ronald de Jong en Eva Winkler, beiden ervaren in de materie, en Anneke Bruin, de jongste van het groepje. Zij wilde meer weten over balansen en verlies- en winstrekeningen dan ze op de mulo had geleerd.

Kortlingen was een prachtige, oude stad. Fiere gebouwen met imposante gevels, veel houtsnijwerk, soms wat beeldhouwwerk. Mooie, grote huizen en huisjes in de straten en straatjes, een gezellige winkelstraat, een prachtige brede gracht.

Op zonnige dagen in voorjaar en zomer, maar ook op prachtige dagen in het najaar kwamen veel mensen naar Kortlingen om van de bijzondere stad te genieten. Verleden en heden voegden zich er samen. Men slenterde door straten en stegen, zat op een terras aan het Kortlingerplein, dronk of at iets, meestal beide. In echte vakantieweken dwaalde de rondleider van de vereniging Oud-Kortlingen, Bart Govers, met zijn gasten door de stad en

vertelde prachtige verhalen over wat hier in het verleden had plaatsgevonden. Bart vond het heerlijk om over zijn stad te vertellen en na afloop van de rondleiding met de mensen na te praten, op zomerse avonden als groep bijeen op de banken op het plein waren uurtjes om als goede herinneringen te bewaren. Bij het oude stadhuis bleef Bart altijd staan, ook bij de vroegere gevangenis. Vertellen over de arme sloebers die dikwijls voor een heel klein vergrijp werden opgesloten; ze waren even van de straat. De gevangenis was nu een museum. De kern van zijn verhalen bevatte altijd een historische waarheid, over dergelijke belangrijke feiten mocht niet gelogen worden, vond Bart, maar hij had een ruime fantasie en het was niet erg als er iets tussendoor kwam wat mogelijk niet helemaal klopte, het had zo veel jaren geleden toch ook een ietsje anders kunnen gaan dan zoals hij het vertelde en wie wist de waarheid, niemand had het opgeschreven, toch? Zijn gasten genoten van de verhalen en daar ging het om. Ze hadden een heerlijke dag, middag of avond in Kortlingen.

Bart begon zijn verhalen dikwijls met de woorden, hij bracht ze met een donkere stem en sprak ze langzaam uit, dat dwong tot luisteren en het bracht zijn toehoorders in de juiste stemming: ‘In lang vervlogen tijden, beste mensen, in het verre verleden, gebeurden in deze stad heel vreemde, wonderlijke dingen... De slachtoffers zijn uit het leven verdwenen, maar de herinneringen aan hun daden van toen willen niet vervaagd worden en bleven, luister...’ En dan kwam het verhaal.

In Kortlingen stonden nog twee uitstekend onderhouden toegangspoorten, de Noorderpoort en de Zuiderpoort. Geen originele namen, maar de bewoners van destijds wisten wel welke naar het zuiden voerde en welke richting men moest kiezen om ‘noord-op’ te gaan. Het stadsbestuur bestond toen al uit wijze mannen.

De poorten hadden dikke houten deuren. Nadat ze bij het vallen van de duisternis door sterke mannen dicht waren geduwd, werden ze met ijzeren grendels afgesloten zodat vijanden die over het vlakke land naderden niet binnen de stadswallen konden komen, net zomin als de zwervers, die er in die tijd veel waren. Tegen de poorten leunden nog de poortwachtershuisjes waar de mannen van de wacht onderdak en bescherming tegen wind, kou en regen vonden. Bart Govers hield van zijn stad, dat was duidelijk. Jelmer Nijboer hield ook van Kortlingen.

Stefan Nieuwenhuizen was tevreden over Ronald en Eva, het waren uitstekende medewerkers, maar Jelmer Nijboer was volgens hem voor dit vak geboren. Hij was goed in het cijferwerk, maar hij had ook inzicht in wat in de bedrijven, waarvan de eigenaren de administratieve rompslomp bij bureau Nieuwenhuizen hadden ondergebracht, goed ging of juist niet. Jelmer wist hoe hun relaties bezig waren. Jelmer had er opmerkingen over, hij oordeelde op een andere manier dan Ronald en Eva. Jelmer kon zeggen: 'Als het bij Palensteyn op deze manier doorgaat, rolt het de verkeerde kant op.' Ook: 'Er zit meer in en dat moet eruit komen.' En ook, het kwam op hetzelfde neer, de feiten bleven zoals ze waren tenslotte: 'Er blijven te veel mogelijkheden onbenut.' Deze zienswijzen ontstonden omdat hij niet alleen met de cijfers werkte, maar zich ook verdiepte in het zakelijke kunnen van de eigenaar van het betreffende bedrijf. Hij vond het een interessant terrein en dat was het ook.

Eigenaren van relatief kleine bedrijven waren in het algemeen zelf in staat aan het einde van een kwartaal te becijferen hoe het financieel was verlopen, voor de grotere werden kwartaalbalansen 'getrokken', dat was er in het kantoor de uitdrukking voor. In het vroege voorjaar wist iedereen wat het voorbije jaar financieel had gebracht. De belastingdienst was niet echt nieuwsgierig,

maar wilde het wel weten.

Stefan Nieuwenhuizen noemde tegenover zijn vrouw Louise Jelmer meer dan eens een geweldige kracht. ‘Die vent heeft het helemaal in zich, hij is mijn rechterhand.’

Ruim een jaar later ontmoette Jelmer Ineke. Het gebeurde in schouwburg De Regenboog. Die avond werd een bijzonder toneelstuk opgevoerd, de titel van de heftige geschiedenis was ‘De zwarte schaduwen van Rogier Houwelier’. In de dagbladen werd met lovende woorden geschreven over de spelers en regisseur, ook grote hulde voor het verhaal en de decors. Jelmer en Bert Veenstra besloten de opvoering te zien.

Na afloop waren de bezoekers onder de indruk van wat voorbij was gekomen. Men wilde graag iets drinken en erover npraten voor de jassen bij de garderobe werden opgehaald om in de donkere nacht naar huis te gaan. Dat zou een té abrupte overgang zijn.

Men liep naar de foyer, Bert en Jelmer schuifelden in de stroom mee. Er was een tafeltje waarbij vier stoelen stonden. Twee ervan waren bezet, twee waren vrij. Op de bezette stoelen zaten Ineke van Velzen en Erna Groot. Jelmer keek van het ene naar het andere warme gezicht, hij vroeg: ‘Mogen wij bij jullie zitten?’ Het donkere meisje knikte alleen, de ander, donkerblond haar en prachtige lichtgrijze ogen, heel bijzonder, zei uitnodigend: ‘Natuurlijk mag dat, het zijn geen besproken plaatsen.’

Er kwam snel een gesprek op gang met als onderwerp begrijpelijk het drama dat voorbij was gekomen. Erna was wat stil na het geweld en de grofheden die passeerden, Ineke ging in op de inhoud van het verhaal en op het spel. Jelmer luisterde geamuseerd naar haar; zijn eerste indruk: mooi meisje, ook leuk en vlot. Na het drankje stelde hij Bert voor elk een meisje in de onderhand late avond naar huis te brengen. Bert was een pientere knaap, hij begreep de link, Jelmer wilde nog met Ineke praten.

En dat gebeurde ook. Ze maakten bij het afscheid voor de huisdeur van de familie Van Velzen de afspraak elkaar de komende zaterdagavond weer te zien. Hij zei: 'Ik wacht om halfacht op de hoek op je.'

Thuis, alleen in zijn kamer, was er een blij gevoel, hij had een aardig meisje ontmoet. Ineke, als hij de naam langzaam en zachtjes uitsprak, niemand hoorde hem, klonk het goed en lief: Ineke... Ze was leuk om te zien, vooral haar lichtgrijze ogen. Even aan Joline denken, zijn hart destijds in vuur en vlam, maar die gevoelens ebden nu snel weg. Zou Ineke de vrouw naast hem in zijn leven worden waarnaar hij zo verlangde, trouwen, een gezin... Hij mocht zijn gedachten de ruimte geven die hij wilde, het ging in de richting van fantaseren, dagdromen, rustig, Jelmer Nijboer, wat zegt je vader hierover? Eén zonnestraal maakt nog geen lente, maar hij had een warm gevoel over Ineke, zaterdagavond zag hij haar weer...

Tussen Bert en Erna was niet meer geweest dan dat hij haar bij de voordeur 'welterusten' had gewenst, misschien had hij haar een nachtzoentje gegeven, maar daarover was niets gezegd, waarschijnlijk niet dus.

De dinsdagavond na het weekend vertelde hij zijn moeder over Ineke. 'En, ma, ik kan het tegen jou wel zeggen, het is een geheimje tussen ons, maar ik heb het gevoel dat Ineke het echt voor mij is. Ik weet natuurlijk nog niet hoe zij het voelt,' hij zei het lachend, het was zo kort, 'maar ik heb een heel apart gevoel vanbinnen!'

Ada Nijboer vond zijn woorden enthousiast, hij was kennelijk verliefd, haar Jelmer. Ze was blij met dit bericht, maar er was een stille angst voor een teleurstelling; ze gunde hem geluk in zijn leven, natuurlijk, ze was zijn moeder. Hij had de leeftijd een meisje te ontmoeten, maar ze waarschuwde hem niet té veel waarde aan zijn eerste gevoelens te hechten. 'Een verliefdheid

kan als een warme deken om je heen geslagen worden, maar opeens van je schouders glijden.’

Ada Nijboer zei die avond ook, met een lachje: ‘Zeg nog maar niets tegen vader over het meisje, je weet welke woorden dan komen. Hij zegt dat verliefd zijn prettig is, maar dat tussen man en vrouw andere zaken belangrijk zijn. Je kent die zaken intussen.’

Jelmer had lachend geantwoord: ‘Ik ken ze, ik volg je raad op.’ Hij was naar zijn kamer gegaan en in de stoel achter zijn schrijftafel gaan zitten. De raad van zijn moeder: ‘Zeg tegen je vader nog maar niets over het meisje.’ En inderdaad, hij wist welke waarschuwingen zouden komen. Hij kende de nuchtere kijk van zijn vader op het leven. Vader Tjeerd deed geen kwaad als hij niet werd aangevallen, hij benadeelde niemand, maar hij liet zo weinig liefde zien, zo hij al gevoelens van liefde in zich had. Jelmer twijfelde daaraan.

Zijn vader had weinig uitstraling, weinig gevoel voor humor ook. Het was geen norske man, het was een man die de dagelijkse gang van zaken in zijn leven op orde had, op ‘zijn’ orde. In voorbije jaren organiseerde hij veel op de wijze waarbij hij zich prettig voelde. Alles op regel, geen zotte uitspattingen, wat goed ging moest goed blijven gaan. Voor de mensen naast hem, zijn vrouw en zijn zoon, was er geen andere mogelijkheid dan zich daarbij aan te sluiten.

Af en toe werd er in voorbije tijd door moeder en zoon over gesproken. Jelmer had het er vaak moeilijk mee, hij miste in zijn vader ‘een echte vader’. Een vader die hem begreep, met hem praatte en raad gaf. ‘Jongen, waarschijnlijk is het het beste...’ Een vader zoals die van Bert. Die twee voerden diepe gesprekken over vele onderwerpen, de sport, de studie, de politiek, het leven, de dood. Of de vader van Wessel. Die twee maakten lange wandelingen, onderweg kwamen veel woorden.

Zijn vader zei zolang alles redelijk goed ging helemaal niets en als het volgens hem niet goed ging – dat was al wanneer Jelmer een brutaal antwoord gaf – sprak vader zijn mening uit, maar daarover was geen discussie mogelijk, zo laten was het beste.

Jelmer had tijdens gesprekken met zijn moeder niet gezegd wat zijn diepste gedachten waren, hij had toch iets van het Nijboer-karakter in zich, en hij wilde haar beschermen. Ze had het niet gemakkelijk met die man. Ze wist dat haar zoon een goed contact met hem miste, maar het zat er niet in en zou er dus nooit uit komen. Berusten en aanvaarden.

Ada Nijboer herhaalde wat ze eerder had gezegd: ‘Jelmer, je vader is geen slecht mens. Hij heeft een moeilijk karakter voor anderen, niet voor zichzelf. Hij bouwde zijn leven op zoals hij het wilde hebben, hij is er de baas over, hij vindt dat het goed is. Hij vindt dat elk mens zijn of haar leven mag inrichten op de manier die hij of zij wil en aankan.’ Met een lachje voegde ze eraan toe: ‘Je weet toch zelf het beste wat je wilt?’ Ze sprak niet uit: ‘Met wat de ander wil heb je niets te maken, dat zou te hard gezegd zijn, maar zo denkt Tjeerd Nijboer wel.’

Jelmer stelde vast, zelfkennis is belangrijk, dat ook in hem iets van dat stugge was, maar hij probeerde ervan los te komen. Meedoen in gesprekken, als een grappig antwoord in hem opkwam niet er stilletjes alleen plezier over hebben maar het uitspreken, in de kring brengen. Het was hem gelukt en hij was er blij mee. Het ging in het verleden uitstekend tussen de medestudenten en hem op de universiteit en nu op kantoor verliep het ook goed. Een prima omgang met Stefan, Ronald en Eva, ook grapjes tussen Anneke en hem.

Door het praten met zijn moeder groeide in hem wat hij noemde ‘denkvlakken, denken vormen geven’. Zijn voornemen dat, wanneer voor hem liefde en geluk kwam, een huwelijk, kinderen – het leek een onmogelijke toekomstdroom maar het kon

waarheid worden. Onmogelijk was het in elk geval niet. Als hij vader werd, zou hij de vader zijn die hij zich in zijn kinderjaren droomde. Zoals buurman Dijkstra bijvoorbeeld, de papa van Petertje. Hij speelde af en toe met Petertje. Die papa zette met zijn zoontje moeilijke kartonnen kastelen in elkaar en die vader bleef luisteren als Petertje een lang verhaal vertelde; Peter praatte niet vlot. Die vader wist dat oefening kunst baarde. Zijn vader zei snel: 'Nou weet ik het wel, Jelmer, vertel het maar aan de kinderen in de klas.' Hij zou een echte vader zijn als Ineke en hij bij elkaar bleven en papa en mama werden. Hij hoefde haar hierover niet te vertellen, hij had haar nog niet over zijn vader verteld, ze moest weten dat hij een andere vader zou zijn, dat kwam nog, maar hij kon er nu al over denken...

Tussen hem en Ineke groeide liefde.

Na enige tijd werd kennism gemaakt met de wederzijdse ouders. Joost en Sanne van Velzen zagen al meerdere vriendjes van hun dochters binnenkomen, vertrekken en voorgoed verdwijnen.

Joost legde haar na de derde jongeling een plan voor. 'Sanne, we spreken bij de volgende verovering van een van de meiden geen oordeel uit over de knaap. Als Liza of Ineke intussen ontdekt dat hij niet bij haar past of omgekeerd, dat kan ook, ook al kunnen wij ons dat niet voorstellen – onze meiden zijn lieve meiden – maar als vaststaat dat het beter is niet verder te gaan, is alles opgelost zonder discussies die volgens de Libelle aan de keukentafel gevoerd moeten worden; wij zitten liever op zachte kussens in de kamer, maar discussies zijn overbodig. We roepen niet: "Hoe krijg je het in je hoofd met zo'n jongen..." Het bespaart veel woorden en zal de verstandhouding tussen ouders en dochters ten goede komen.' Sanne vond het een verstandig voorstel van haar Joost.

Tjeerd en Ada Nijboer namen de liefde van hun zoon ernstiger op, ze hadden er weinig ervaring mee. Ja, die ene keer, toen hij,

hij was zeventien, op een vrijdagavond Loekie de huiskamer binnenloodste. Zijn hand op haar schouder, ze hing tegen hem aan. 'Pa, ma, dit is Loekie. Ik hou van haar en zij houdt van mij.'

Loekie was waarschijnlijk geen onaardig meisje, maar ze paste totaal niet in hun gezin. Ze had die avond over veel dingen een mening en ze bracht die meningen resoluut naar voren. Vooral vader Tjeerd waardeerde dat niet. De vriendschap ging snel voorbij. Daarna bleef het wat de liefde betrof stil rond Jelmer, tot hij Ineke ontmoette. Tjeerd zei na de eerste kennismaking tegen Ada: 'Ze ziet er goed uit. Wij onthouden ons van op- en aanmerkingen. Als ze bij elkaar blijven, moet hij met haar leven en zij met hem.' Ada antwoordde daarop niet, ze knikte ook niet instemmend, maar ze was stilletjes blij met Ineke.

Er kwamen trouwplannen. Het tweetal ging op zoek naar een woning die ze tot hun eigen plekje konden maken. De ingeschakelde makelaar had een leuk pand op zijn lijstje staan. Het stond in de Prinsenstraat, in het centrum. Het jonge stel wilde graag in de binnenstad wonen.

Het was geen groot huis, maar voor hen groot genoeg. Het leek hen heerlijk erin te trekken. Dicht bij kantoor Nieuwenhuizen en het modehuis van Liza, de zus van Ineke. Ineke werkte in de winkel van haar zus. Winkels en restaurants op loopafstand, de gezelligheid van het Kortlingerplein.

Na het beëindigen van de oorlog waren stemmen opgegaan het plein om te dopen tot Vrijheidsplein, maar daar kwamen andere stemmen tegen in opstand. Vooral oudere Kortlingers voelden er helemaal niets voor. Het was al jarenlang het Kortlingerplein en zo moest het blijven. Wanneer er iets te doen was in de stad gebeurde het op het Kortlingerplein, gewoon afgekort tot 'het plein'. Meer pleinen waren er niet in stad, dit was dus genoeg. De makelaar prees de woning aan als een 'niet al te groot herenhuis', het was een uitstekende omschrijving. De vraagprijs was

voor het jonge stel aan de hoge kant, misschien hadden ze zich iets té enthousiast getoond tegenover de makelaar. Sanne van Velzen had erover gezegd: 'Jullie voelden je er al thuis toen je in de kale kamer stond, een makelaar met ervaring weet dan dat de verkoop aanstaande is.' Ineke had instemmend geknikt, ja mam, zo is het inderdaad. Het huis en zij tweetjes waren voor elkaar bestemd, maar de koopprijs speelde een grote rol. Jelmer zei: 'We kunnen drie keer de cijfers onder elkaar zetten, optellen en aftrekken, maar het eindresultaat blijft hetzelfde.'

Het werd wikken en wegen, maar uiteindelijk werd tot de koop besloten. Het was het huis van hun dromen, als ze het afwezen, kwam er waarschijnlijk geen woning meer die zo duidelijk 'hun nestje' kon worden. Ineke zag het in gedachten al volledig ingericht voor zich, Jelmer had dat beeld nog niet. Hij dacht niet over donkere of lichte meubelen, dat loste op als de tijd van woonwinkels bezoeken kwam. Andere gedachten hielden hem bezig. Hij was verliefd, hij hield van Ineke, met haar in één huis wonen was een heerlijke droom, als hij van kantoor kwam wachtte ze op hem, de avonden en nachten samen, in één bed slapen, man en vrouw zijn.

Het huis werd gekocht en ingericht, er volgde een heerlijke trouwdag, twee gelukkige mensen en blijde familieleden, vrienden en collega's.

Jelmer ging elke morgen opgewekt naar de Veermanskade, Ineke naar modehuis Lizelotte in de Wittebolsteeg. Het smalle straatje had in voorbije jaren de naam 'steeg' gekregen, maar eigenlijk was het geen steeg, gewoon een smalle straat. Maar dames op zoek naar mooie kleding wisten de Wittebolsteeg te vinden.

Anke de Graaf

Onthoud die naam...

Na een moeilijke jeugd neemt Tjeerd zich voor om het allemaal anders te doen. Als hij een mooi meisje ontmoet, met haar trouwt en een zoon krijgt, besluit hij de vader te zijn die hij zelf nooit heeft gehad. Maar met het voorbeeld dat hij in zijn jeugd heeft gekregen, is het moeilijk voor hem om een andere weg in te slaan. Vooral als zoontje Jelmer op school in aanraking komt met Wendy en de twee steeds vaker bij elkaar over de vloer komen, moet Tjeerd de drang weerstaan om Jelmer op een ander pad te zetten.

Anke de Graaf is een van de bekendste familieromanauteurs van Nederland. Op haar hoge leeftijd schrijft ze met net zo veel plezier als ze altijd deed, waardoor er nog steeds nieuw werk van haar verschijnt. *Onthoud die naam...* is weer een échte Anke de Graaf.

Zomer & Keuning

ISBN 978 94 0190 120 8 NUR 344

9 789401 901208

www.romanserie.nl